

PM 2007: RVII (dnr 001-825/2007)

Påföljder för psykiskt störda lagöverträdare (Ds 2007:2) **Remiss från Justitiedepartementet**

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen "Påföljder för psykiskt störda lagöverträdare
(Ds 2007:2)" överlämnas och återopas vad som anges i denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Ulf Kristersson anför följande.

Ärendet

Utredningen har haft i uppdrag att överväga en ändrad reglering av ingripanden mot psykiskt störda personer som begått brott i vissa fall. Förslaget i Ds 2007:2; Påföljder för psykiskt störda lagöverträdare, innebär att det nuvarande förbudet mot att döma till fängelse när brottet har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning ändras till en huvudregel att annan påföljd än fängelse ska väljas. Det ska alltså vara möjligt att under vissa förutsättningar avvika från huvudregeln. De förslag som lämnas i promemorian innebär inte så stora förändringar av den nuvarande ordningen. Ändringen beräknas leda till att det högst i något tiotal fall per år kommer dömas ut fängelsestraff där denna påföljd idag är utesluten. Det är svårt att bedöma effekterna av förslaget eftersom dessa frågor faller utanför det kommunala ansvarsområdet, men det bör betonas att de personer som har behov av psykiatrisk vård också får detta.

Remissen finns att läsa i sin helhet, eller som sammanfattning, på Regeringskansliets hemsida (<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/75451>).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsdelsnämnderna Norrmalm, Hässelby-Vällingby, Farsta, socialtjänstnämnden och stadsledningskontoret. Stadsdelsnämnden Norrmalm har inte svarat.

Socialtjänstnämnden anser att de förslag som lämnas i rapporten inte innebär så stora förändringar av den nuvarande ordningen. I rapporten beräknas ändringen leda till att det högst i något tiotal fall per år kommer dömas ut fängelsestraff där denna påföljd idag är utesluten. Förvaltningen har svårt att bedöma effekterna av förslaget eftersom dessa frågor faller utanför det kommunala ansvarsområdet.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd tillstyrker i huvudsak de föreslagna ändringarna som innebär att personer som begått mycket allvarliga brott under påverkan av allvarlig psykisk störning, i vissa fall skall kunna dömas till fängelse om det bedöms att behovet av rättspsykiatrisk vård är litet eller obefintligt.

Farsta stadsdelsnämnd anser att förslaget till förändring av påföljder för psykiskt störda lagöverträdare är väl avvägd. Det är viktigt att påföljdssystemet inte avviker för mycket från det allmänna rättsmedvetandet samtidigt som påföljder ska stå i rimligt samband med förövarens förmåga att inse gärningens innebörd och kunna anpassa sitt handlande efter denna insikt.

Stadsledningskontoret anser att förslaget inte ligger inom kommunens verksamhetsområde men tycker generellt att det är angeläget att adekvat vård ges till personer med psykiska sjukdomar och att även skyddsaspekten är viktig att beakta.

Mina synpunkter

Visserligen faller frågan utanför det direkta kommunala ansvarsområdet, men då den omfattar en viktig del inom det sociala området vill jag betona vikten av att rådande lagstiftning ses över så att det blir möjligt att utdöma fängelsestraff till personer som begått brott när de varit psykiskt störda. Givetvis skall fängelsestraffet kombineras med den typ av vård den dömda behöver. Det är också viktigt att de regler som finns för tvångsvård efterlevs, främst när det gäller permissioner. Permissionstiderna tenderar att bli allt längre och kommunen får då ta ett större kostnadsansvar för bl.a. placeringar inom HVB. Jag anser att det kunde vara lämpligt att det på statlig nivå sker en samordning av alla de förslag som utarbetats i frågor om framtida utveckling av rättspsykiatrisk vård och straffpåföljder.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen ”Påföljder för psykiskt störda lagöverträdare
(Ds 2007:2)” överlämnas och åberopas vad som anges i denna promemoria.

Stockholm den 16 maj 2007

ULF KRISTERSSON

Bilagor

Reservationer m.m.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Förslaget i utredningen innebär inga större förändringar av den nuvarande ordningen. Bedömningen är att den föreslagna förändringen skulle leda till att det i högst ett tiotal fall per år kommer att dömas ut fängelsestraff där denna påföljd idag är utesluten. Vi vill betona vikten av att sådana bedömningar görs av expertis för att undvika godtycke och utebliven vård. Det är dock viktigt att betona att oavsett vilken påföljd som blir aktuell så måste det alltid finnas med en möjlighet till vård för psykiskt störda lagöverträdare.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Vi vill än mer än förvaltningen påpeka det olyckliga med förslaget. Det finns redan idag alldeles för många intagna på våra fängelser som mår psykiskt dåligt och på så sätt inte får en adekvat vård. Det rimliga vore snarare att bygga ut antalet vårdplatser så att den regel som finns i dag verkligen kan tillämpas.

ÄRENDET

Utredningen har haft i uppdrag att överväga en ändrad reglering av ingripanden mot psykiskt störda personer som begått brott i vissa fall. Förslaget i Ds 2007:2; Påföljder för psykiskt störda lagöverträdare, innebär att det nuvarande förbudet mot att döma till fängelse när brottet har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning ändras till en huvudregel att annan påföljd än fängelse ska väljas. Det ska alltså vara möjligt att under vissa förutsättningar avvika från huvudregeln. De förslag som lämnas i promemorian innebär inte så stora förändringar av den nuvarande ordningen. Ändringen beräknas leda till att det högst i något tiotal fall per år kommer dömas ut fängelsestraff där denna påföljd idag är utesluten. Det är svårt att bedöma effekterna av förslaget eftersom dessa frågor faller utanför det kommunala ansvarsområdet, men det bör betonas att de personer som har behov av psykiatrisk vård också får detta.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, stadsdelsnämnderna Norrmalm, Hässelby-Vällingby och Farsta. Norrmalms stadsdelsnämnd har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 mars 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget ligger inte inom kommunens verksamhetsområde. Stadsledningskontorets finansavdelning och juridiska avdelning anser att det är i det nyligen lämnade remissvaret till SOU 2006:100 - Ambition och ansvar - Nationell strategi för utveckling av samhällets insatser till personer med psykiska sjukdomar och funktionshinder samt SOU 2006:91- Vård och stöd till psykiskt störda lagöverträdare som stadsledningskontoret kan yttra sig i dessa frågor.

Generellt kan sägas att det är angeläget att adekvat vård ges till personer med psykiska sjukdomar. Även skyddsaspekten är viktig att beakta.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 april att godkänna tjänsteutlåtandet som svar på remiss över Påföljder för psykiskt störda lagöverträdare; Ds 2007:2 samt besluta om omedelbar justering.

Reservation anfördes av Gertrud Brorsson (mp) till förmån för eget förslag, *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 mars 2007 har i huvudsak följande lydelse.

De förslag som lämnas i ovannämnda rapport innebär inte så stora förändringar av den nuvarande ordningen. I rapporten beräknas ändringen leda till att det högst i något tiotal fall per år kommer dömas ut fängelsestraff där denna påföljd idag är utesluten. Förvaltningen har svårt att bedöma effekterna av förslaget eftersom dessa frågor faller utanför det kommunala ansvarsområdet. Förvaltningen vill däremot betona att det är viktigt att de personer som har behov av psykiatrisk vård också får detta. Förvaltningen har i bl a yttrande över SOU 2006:100 Ambition och Ansvar uttalat att det är viktigt att de regler som finns för tvångsvård efterlevs, främst när det gäller permissioner. Permissionstiderna tenderar bli allt längre och

kommunen får ta ett stort kostnadsansvar för bl a placeringar i Hem för vård och boende, HVB.

I föreliggande rapport föreslås att lagändringen genomförs men att det behövs ett fortsatt arbete med översyn av nuvarande ordning för ansvar och påföljder för brott som har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning och att man i det arbetet ska väga in synpunkter från andra utredningar.

Förvaltningen har tidigare yttrat sig över två olika statliga utredningar som bl a behandlat översyn av rättspsykiatrisk vård, förslag på särskilda "vårdboenden" och öppen vård med särskilda villkor. Förvaltningen anser att det kunde vara lämpligt att det på statlig nivå sker en samordning av alla de förslag som utarbetats i frågor om framtida utveckling av rättspsykiatrisk vård och straffpåföljder.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 april att som svar på remissen till kommunstyrelsen till kommunstyrelsen överlämna och återropa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande samt även poängtera vikten av rehabilitering för målgruppen psykiskt störda lagöverträdare. Rehabiliteringen skall syfta till en framtida god och aktiv vardag med meningsfull fritid och arbete, efter att personen avtjänat sitt straff, denna rehabilitering skall ske under fängelsetiden och i god tid innan frigivning.

Reservation anfördes av Magnus Welroos (v) och Gunnar Sandell m.fl. (s) till förman för eget yrkande, *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 mars 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till förändring av påföljder för psykiskt störda lagöverträdare är väl avvägd. Det är viktigt att påföljdssystemet inte avviker för mycket från det allmänna rättsmedvetandet samtidigt som påföljder ska stå i rimligt samband med förövarens förmåga att inse gärningens innebörd och kunna anpassa sitt handlande efter denna insikt. Förvaltningen vill understryka vikten av att möjligheten till psykiatrisk vård under fängelsevistelse utvidgas. Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som sitt remissyttrande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 april att Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Berit Kruse m fl (s), Leif Larsson (v) och Tomas Melin (mp) med hänvisning till eget yrkande, *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning tjänsteutlåtande daterat den 28 mars 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tillstyrker i huvudsak de förslagna ändringarna som innebär att personer som begått mycket allvarliga brott under påverkan av allvarlig psykisk störning, i vissa fall skall kunna dömas till fängelse om det bedöms att behovet av rättspsykiatrisk vård är litet eller obefintligt. Det är dock mycket väsentligt att sådana bedömningar görs av expertis för att undvika godtycke och utebliven vård. Grundregeln är dock att de mest psykiskt störda inte skall dömas till fängelse utan till rättspsykiatrisk vård. Förvaltningen vill också påtala

vikten av ett bra överlämnande av tidigare patienter från rättspsykiatri till socialtjänsten när vårdtiden går mot sitt slut.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Reservation anfördes av Gertrud Brorsson (mp) enligt följande

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att huvudsak godkänna tjänsteutlåtandet.
2. Därutöver anföras följande.

Vi vill än mer än förvaltningen påpeka det olyckliga med förslaget. Vi kan inte se någon logik till att detta ska genomföras. Snarare kanske det borde gå åt andra hållet. Det finns redan idag alldeles för många intagna på våra fängelser som mår psykiskt dåligt och på så sätt inte får en adekvat vård. Det rimliga vore snarare att bygga ut antalet vårdplatser så att den regel som finns i dag verkligen kan tillämpas

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Magnus Welroos (v) och Gunnar Sandell m.fl. (s) till förmån för eget yrkande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av av Berit Kruse m fl (s), Leif Larsson (v) och Tomas Melin (mp) med hänvisning till eget yrkande enligt följande

Stadsdelsnämnden beslutar att som svar på remissen överlämna och åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande med nedanstående tillägg.

Stadsdelsnämndens handikappråd har i protokoll 07-03-26, § 4, b) skrivit följande:

”Under rådets meningsutbyte framkom oro över möjligheterna att personer döms till fängelse för lagöverträdelser begångna under allvarlig psykisk störning. Det finns risk för en stigmatisering kring personer med psykisk funktionsnedsättning och att fler och fler riskerar att dömas till fängelse. Det finns okunskap om hur det är att befinna sig i en psykos och risk för godtycke i de bedömningar som kan komma att göras kring sjukdomstillståndets inverkan på en lagöverträdelse.”